

UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA” DIN IAȘI  
FACULTATEA DE ISTORIE

**PROGRAMA ANALITICĂ,  
BIBLIOGRAFIA ȘI TEMATICA SEMINARIILOR CURSULUI  
„CIVILIZAȚII PREISTORICE ȘI ANTICE  
PE TERITORIUL ROMÂNIEI”**

Semestrul I

Titular: prof. univ. dr. Nelu ZUGRAVU

**TEMATICA CURSULUI**

**I. Perioada preromană**

- 1. Civilizația greacă pe teritoriul României**
- 2. Civilizația geto-dacică**

**II. Perioada romană**

- 1. Cucerirea regiunii Dunării Inferioare de către romani**
- 2. Provincia Moesia Inferior (sec. I-III)**
- 3. Provincia Dacia (sec. II-III)**
- 4. Teritoriile nord-dunărene rămase în afara Imperiului**

**III. Perioada romano-bizantină: provincia *Scythia Minor***

**IV. Perioada postromană: istoria teritoriului nord-dunărean între sfârșitul secolului al III-lea și secolul al VIII-lea**

**BIBLIOGRAFIE**

**A. Bibliografii**

*Bibliografia istorică a României*, București-Cluj-Napoca, I (1970) – XI (2010)

**B. Atlase, dicționare, enciclopedii**

Bărbulescu, M. (coord.), *Atlas-dicționar al Daciei romane*, Cluj-Napoca, 2005

Clauss, M. (ed.), *Împărați romani*, traducere din limba germană de Adolf Armbruster, București, 2001

Ferrari, A., *Dicționar de mitologie greacă și romană*, traducere de D. Cojocaru, E. Stoleriu, D. Zămosteanu, Iași, 2003

Florescu, R., Daicoviciu, H., Roșu, L., *Dicționar de artă veche a României*, București, 1980

Grimal, P., *Dicționar de mitologie greacă și romană*, traducere de M. Popescu, prefață de Ch. Picard, București, 2001

Pippidi, D. M. (coord.), *Dicționar de istorie veche a României (Paleolitic – sex. X)*, București, 1976

Preda, C. (coord.), *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României*, București, I (A-C), 1994; II (D-L), 1996; III (M-Q), 2000

Tudor, D. (coord. șt.), *Enciclopedia civilizației romane*, București, 1982

Wattel, O., *Mic atlas istoric al Antichității romane*, Iași, 2002

**C. Izvoare**

## 1. Izvoare literare

### a) *Corpora*

- Izvoarele istoriei românilor*, ed. G. Popa-Lisseanu, București, VIII, Priscus, *Ambasadele*, 1936; IX, Flavius Vopiscus, *Vieța împăratului Aurelian*, 1936; X, Eutropius, *Istoria romană prescurtată*, 1936; XIII, Ammian Marcellin, *Războiul cu goții*, 1939; XIV, Iordanes, *Getica*, 1939; XV, Procopius din *Caesarea*, *De aedificiis*, 1939
- Izvoare privind istoria României. Fontes ad historiam Dacoromaniae pertinentes*, I, *De la Hesiod la Itinerariul lui Antoninus*, București, 1964; II, *Izvoarele istoriei României. Fontes historiae Dacoromanae*, II, *De la anul 300 până la anul 1000*, București, 1970 [FHDR, I-II]
- Izvoarele istoriei creștinismului românesc. Fontes historiae Daco-romanae Christianitatis*, Iași, 2008 [FHDRCh]
- Izvoare privitoare la Zalmoxis și alte pasaje referitoare la religiile tracilor, geților și dacilor*, selecția textelor, introducere, text critic, traducere, note și indici de Dan Dana, Iași, 2011 [FZ]

### b) Ediții

- Ammianus Marcellinus, *Istoria romană*, studiu introductiv, traducere, note și indice de David Popescu, București, 1982 [Amm.]
- Sextus Aurelius Victor, *Liber de Caesaribus. Carte despre împărați, editio bilinguis*, traducere de Mihaela Paraschiv, ediție îngrijită, studiu introductiv, note și comentarii, apendice și indice de Nelu Zugravu, Iași, 2006 [Aur. Vict., *Caes.*]
- Cassius Dio, *Istorie romană*, traducere și note de Adelina Piatkowski, București, I, 1973; II, 1977; III, 1985 [Dio Cass.]
- Flavius Eutropius, *Breviarium ab Vrbe condita. Breviar de la întemeierea Romei*, ediție critică bilingvă, text paralel latin-român, studiu introductiv, traducere, note explicative și comentarii de Gh. I. Șerban, Brăila, 1997 [Eutr.]
- Festus, *Breviarium rerum gestarum populi Romani. Scurtă istorie a poporului roman, editio bilinguis*, traducere de Marius Alexianu și Roxana Curcă, ediție îngrijită, studiu introductiv, note și comentarii, indice de Nelu Zugravu, Iași, 2003 [Fest.]
- Herodian, *Istoria Imperiului roman după moartea lui Marcu Aureliu*, traducere, introducere și note de Radu Alexandrescu, București, 1960 [Hdn.]
- Iordanes, *De origine actibusque Getarum. Despre originea și faptele geților*, ediție bilingvă latină-română, traducere: David Popescu, ediție îngrijită, studiu introductiv, notă asupra ediției: Gabriel Gheorghe, București, 2001 [Iord., *Get.*]
- Istoria augustă*, studiu introductiv de Vladimir Iliescu, traducere și note de David Popescu și Constantin Drăgulescu, București, 1971 [SHA; HA]
- Pseudo-Aurelius Victor, *Epitoma de Caesaribus. Epitomă despre împărați, editio bilinguis*, traducere și considerații lingvistice de Mihaela Paraschiv, ediție îngrijită, abrevieri, studiu introductiv, note și comentarii, indice de Nelu Zugravu, Iași, 2012 [Ps.-Aur. Vict., *Epit. Caes.*]
- C. Suetonius Tranquillus, *Viețile celor doisprezece cezari*, traducere din limba latină, prefață și anexe Gheorghe Ceaușescu, Debrecen, 1998 [Suet., *Caes.; Aug.; Tib., Cal.; Claud.; Nero; Galba; Otho; Vit.; Vesp., Tit., Dom.*]
- P. Cornelius Tacitus, *Istorie*, studiu introductiv, traducere, note și indice Gheorghe Ceaușescu, București, 2002 [Tac., *Hist.*]
- Idem, *Anale*, traducere din limba latină, introducere și note de Gheorghe Guțu, București, 1995 [Tac., *Ann.*]

## 2. Izvoare epigrafice

- Corpus inscriptionum Latinarum*, III, ed. Th. Mommsen [CIL III]
- Corpus inscriptionum Graecarum Dacicarum*, ed. Ligia Ruscu, Debrecen, 2003 [CIGD]

*Epigraphische Datenbank Heidelberg. Forschungsstelle der Heidelberger Akademie der Wissenschaften* – <http://www.uni-heidelberg.de/institute/sonst/adw/edh/> [HD]

*Epigraphic Database Roma* – [http://www.edr-edr.it/Italiano/index\\_it.php](http://www.edr-edr.it/Italiano/index_it.php) [EDR]

*Epigraphik-Datenbank Clauss – Slaby* – <http://www.manfredclauss.de/> [EDCS]

*Inscripțiile Daciei romane, București* [IDR]:

I, *Introducere istorică și epigrafică. Diplomele militare. Tăblițele cerate*, adunate, însoțite de comentarii și indice, traduse în românește de I. I. Russu, 1975 [IDR I]

II, *Oltenia și Muntenia*, culese, traduse în românește, însoțite de comentarii și indici de Grigore Florescu și Constantin C. Petolescu, 1977 [IDR II]

III/1, *Dacia Superior. Zona de sud-vest (teritoriul dintre Dunăre, Tisa și Mureș)*, adunate, însoțite de comentarii și indice, traduse de I. I. Russu în colaborare cu Milena Dušnić, Nicolae Gudea și Volker Wollmann, 1977 [IDR III/1]

III/2, *Dacia Superior. Ulpia Traiana Dacica (Sarmizegetusa)*, adunate, însoțite de comentarii și indice, traduse de I. I. Russu în colaborare cu Ioan Piso și Volker Wollmann, 1980 [IDR III/2]

III/3, *Dacia Superior. Zona centrală (teritoriul dintre Ulpia Traiana, Micia, Apulum, Alburnus Maior, Valea Crișului)*, adunate, însoțite de comentarii și indice, traduse de I. I. Russu în colaborare cu Octavian Floca și Volker Wollmann, 1984 [IDR III/4]

III/4, *Dacia Superior. Zona răsăriteană*, adunate, însoțite de comentarii și indice, traduse de I. I. Russu, 1988 [IDR III/4]

III/5, *Apulum Daciae Superioria*, 1-2, collegit, commentariis indicibusque instruxit, Gallice uertit Ioannes Piso, Paris, 2001 [IDR III/5]

III/6, *Dacia Superior. Apulum – instrumentum domesticorum*, adunate, însoțite de comentarii și indice, traduse de Cloșca L. Băluță, 1999 [IDR III/6]

*Inscriptiones Daciae Romanae. Inscriptiones extra fines Daciae repertae Graecae et Latinae (saec. I-II-III). Inscriptions de la Dacie romaine. Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie (I<sup>er</sup>-III<sup>e</sup> siècles)*,

I, *L'Italie et les provinces occidentales*, recueil, commentaires et index par Constantin C. Petolescu, București, 1996 [IDRE I]

II, *Zones du CIL III et du CIL VIII*, recueil, commentaires et index par Constantin C. Petolescu, 2000 [IDRE II]

*Inscripții latine din Dacia*, ed. Constantin C. Petolescu, București, 2005 [ILD]

*Inscriptiones Latinae Selectae*, Berlin [ILS]

*Inscripțiile din Scythia Minor grecești și latine*, București [ISM, IScM]:

I, *Histria și împrejurimile*, culese, traduse, însoțite de comentarii și indici de Dionisie M. Pippidi, 1983 [ISM I];

II, *Tomis și teritoriul său*, culese, traduse, însoțite de comentarii de Iorgu Stoian, indici de Alexandru Suceveanu, 1987 [ISM II];

III, *Callatis et son territoire*, recueillies, traduites, commentées et accompagnées d'index par Alexandru Avram, București-Paris, 1999 [ISM III];

V, *Capidava–Troesmis–Noviodunum*, adunate, traduse, însoțite de comentarii și indici de Emilia Doruțiu-Boilă, București, 1980 [ISM V]

*Inscripțiile grecești și latine din secolele IV-XIII descoperite în România*, culese, traduse în românește, însoțite de indici și comentarii de Emilian Popescu, prefață de Dionisie M. Pippidi, București, 1976 [IGLR]

*Res gestae divi Augusti. Faptele divinului Augustus. ΠΡΑΞΕΙΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΘΕΟΥ*, ediție trilingvă, traducere și glosar latin-grec de Marius Alexianu și Roxana Curcă, ediție îngrijită, studiu introductiv, note și comentarii, apendice și indice de Nelu Zugravu, Iași, 2004 [RG]

### 3. Izvoare arheologice

*Repertorii arheologice ale județelor*

### 4. Monumente de artă

Miclea, I., Florescu, R., *Strămoșii românilor*, III, *Decebal și Traian*, București, 1980

Vulpe, R., *Columna lui Traian, monument al etnogenezei românilor*, București, 1988  
Idem, *Columna lui Traian. Trajan's Column*, București, 2002

## **D. Lucrări generale**

### **1. Lucrări generale de istoria românilor**

*Istoria Românilor*, I, *Moștenirea timpurilor îndepărtate*, București, 2001 [2010]  
*Istoria Românilor*, II, *Daco-romani, romanici, alogeni*, București, 2001 [2010]  
*Istoria Moldovei. Epoca preistorică și istorică (până în sec. V)*, Chișinău, 2011

### **2. Lucrări generale de istoria Imperiului roman**

Cary, M., Scullard, H. H., *Istoria Romei până la domnia lui Constantin*, ediția a III-a, traducere de S. Ceaușu, București, 2008  
Cizek, E., *Istoria Romei*, București, 2002  
Le Glay, M., Le Bohec, Y., Voisin, J.-L., *Istorie romană. De la origini la imperiu. Roma stăpână a lumii. O lată lume romană*, traducere din limba franceză de E. Dan, București, 2007  
Husar, A., *Gesta deorum per Romanos. O istorie a Romei imperiale*, II, *De la Maximinus Thrax la dinastia lui Constantin*, Târgu Mureș, 2003; III, *De la Valentinieni la regatele barbare din Occident*, Cluj-Napoca, 2007  
Zugravu, N., *Roma. Politică și aculturație. Introducere la problema romanizării*, Iași, 1999

### **3. Lucrări generale de istoria spațiului românesc în perioadele antică și postantică**

#### **a) Dobrogea preromană, romană și romano-bizantină**

Berciu, D., Pippidi, D. M., *Din istoria Dobrogei*, I, București, 1965  
Suceveanu, A., Barnea, A., *La Dobroudja romaine*, Bucarest, 1991  
Vulpe R., Barnea, I., *Din istoria Dobrogei*, II, 1968

#### **b) Dacia preromană**

Lica, V., *The Coming of Rome in the Dacian World*, Konstanz, 2000  
Petolescu, C. C., *Dacia și Imperiul Roman. De la Burebista până la sfârșitul Antichității*, București, 2000  
Idem, *Dacia – un mileniu de istorie*, București, 2010

#### **c) Dacia romană**

Moțu, I., *Dacia provincia Augusti*, București, 2004  
Petolescu, C. C., *Scurtă istorie a Daciei romane*, București, 1995  
Idem, *Dacia și Imperiul Roman. De la Burebista până la sfârșitul Antichității*, București, 2000  
Idem, *Dacia – un mileniu de istorie*, București, 2010  
Ruscu, D., *Provincia Dacia în istoriografia antică*, Cluj-Napoca, 2003  
Zugravu, N., *Istoria romanității nord-dunărene (secolele II-VIII). Contribuții la etnogeneza românilor*, Iași, 1994

#### **d) Dacia postromană**

Petolescu, C. C., *Dacia – un mileniu de istorie*, București, 2010  
Teodor, D. Gh., *Romanitatea carpato-dunăreană și Bizanțul în veacurile V-XI d.Hr.*, Iași, 1996  
Zugravu, N., *Istoria romanității nord-dunărene (secolele II-VIII). Contribuții la etnogeneza românilor*, Iași, 1994

#### 4. Etnogeneza românilor

- Frâncu, C., *Geneza limbii române și etnogeneza românilor*, Iași, 1999  
Madgearu, A., *Rolul creștinismului în formarea poporului român*, București, 2001  
C. C. Petolescu, *Dacia – un mileniu de istorie*, București, 2010  
Russu, I. I., *Etnogeneza românilor. Fondul autohton traco-dacic și componenta latino-romanică*, București, 1981  
Zugravu, N., *Istoria romanității nord-dunărene (secolele II-VIII). Contribuții la etnogeneza românilor*, Iași, 1994

### E. Lucrări speciale/ capitole din lucrări generale

#### 1. Civilizația greacă pe teritoriul României

- Istoria Moldovei. Epoca preistorică și istorică (până în sec. V)*, Chișinău, 2011, p. 490-520  
Buzoianu, L., *Civilizația greacă în zona vest-pontică și impactul ei asupra lumii autohtone (sec. VII-IV a.Chr.)*, Constanța, 2001  
Cojocaru, V., *Populația zonei nordice și nord-vestice a Pontului Euxin în secolele VI-I a. Chr. pe baza izvoarelor epigrafice*, Iași, 2004  
Petolescu, C. C., *Dacia. Un mileniu de istorie*, București, 2010, p. 15-31  
Ruscu, L., *Relațiile externe ale orașelor grecești de pe litoralul românesc al Mării Negre*, Cluj-Napoca, 2002  
Suceveanu, A., *Opuscula Scythica. Grecs et Romains au Bas-Danube*, București, 2009

#### 2. Civilizația geto-dacică

- Istoria Moldovei. Epoca preistorică și istorică (până în sec. V)*, Chișinău, 2011, 422-432, 521-549  
Brunaux, J.-L., *Druzii. Filosofi printre barbari*, traducere din franceză de S. Dănăilă, Chișinău, 2007  
Crișan, I. H., *Spiritualitatea geto-dacilor. Repere istorice*, București, 1986  
Idem, *Civilizația geto-dacilor*, I-II, București, 1993  
Dana, D., *Zalmoxis de la Herodot la Mircea Eliade. Istorii despre un zeu al pretextului*, prefață de Z. Petre, Iași, 2008  
Florea, G., *Dava et oppidum. Débuts de la genèse urbaine en Europe au deuxième âge du Fer*, Cluj-Napoca, 2011  
Gostar, N., Lica, V., *Societatea geto-dacică de la Burebista la Decebal*, Iași, 1984  
Lica, V., *Scripta Dacica*, Brăila, 1999  
Oltean, D., *Burebista și Sarmizegetusa*, București, 2007  
Idem, *Religia dacilor*, București, 2008  
Petolescu, C. C., *Decebal, regele dacilor*, București, 1991  
Petolescu, C. C., *Dacia. Un mileniu de istorie*, București, 2010, p. 31-69, 93-99  
Petolescu, C. M., *Monedele regelui Coson*, București, 2011  
Petre, Z., *Practica nemuririi. O lectură critică a izvoarelor grecești referitoare la geți*, Iași, 2004  
Sanie, S., *Din istoria culturii și religiei geto-dacice*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, 1999  
Idem, *Sciere și imagine în spațiul carpato-nistrean (secolele VI a.Chr. – IV p.Chr.)*, Iași, 2003

#### 3. Civilizația romană pe teritoriul României

##### a) Dobrogea romană

- Aparaschivei, D., *Orașele romane de la Dunărea inferioară (secolele I-III p.Chr.)*, Iași, 2010  
Barbu, V., *Monumentul de la Adamclisi*, București, 1988  
Băltăc, A., *Lumea rurală în provinciile Moesia Inferio și Thracia (secolele I-III p. Chr.)*, București, 2011  
Bărbulescu, M., *Viața rurală în Dobrogea romană (secolele I-III e.n.)*, Constanța, 2001  
Bottez, V., *Cultul imperial în provincia Moesia Inferior (sec. I-III p. Chr.)*, București, 2009

Cîrjan, R., *Statute citadine privilegiate în provinciile dunărene ale Imperiului roman*, Cluj-Napoca, 2010  
Gramatopol, M., *Arta imperială a epocii lui Traian*, București, 1984  
Matei-Popescu, F., *The Roman Army in Moesia Inferior*, Bucharest, 2010  
Petolescu, C. C., *Dacia. Un mileniu de istorie*, București, 2010, p. 71-93  
Suceveanu, A., *Opuscula Scythica. Grecs et Romains au Bas-Danube*, București, 2009  
Zugravu, N., *Geneza creștinismului popular al românilor*, București, 1997

#### **b) Dacia romană**

*Istoria Moldovei. Epoca preistorică și istorică (până în sec. V)*, Chișinău, 2011, p. 621-627  
Ardevan, R., *Viața municipală în Dacia romană*, Timișoara, 1998  
Bărbulescu, M., *Interferențe spirituale în Dacia romană*, Cluj-Napoca, 1984 [2003]  
Bărbulescu, M. (coord.), *Civilizația romană în Dacia*, Cluj-Napoca, 1997  
Cîrjan, R., *Statute citadine privilegiate în provinciile dunărene ale Imperiului roman*, Cluj-Napoca, 2010  
Gramatopol, M., *Arta romană în Dacia*, București, 2000  
Gudea, N., *Așezări rurale în Dacia romană (106-275 p. Chr.). Schiță pentru o istorie a agriculturii și satului daco-roman*, Oradea, 2008  
Husar, A., *Din istoria Daciei romane, I, Structuri de civilizație*, Cluj-Napoca, 2002  
Macrea, M., *Viața în Dacia romană*, București, 1969 [2007]  
Nemeti, S., *Sincretismul religios în Dacia romană*, Cluj-Napoca, 2005  
Idem, *Dialoguri păgâne. Formule votive și limbaj figurat în Dacia romană*, Cuvânt-înainte de Mihai Bărbulescu, Iași, 2012  
Opreanu, C. H., *Dacia romană și Barbaricum*, Timișoara, 1998  
Petolescu, C. C., *Dacia. Un mileniu de istorie*, București, 2010, p. 161-292  
Protase, D., *Autohtonii în Dacia, I, Dacii în Dacia*, București, 1980  
Turcan, R., *Culte orientale în lumea romană*, traducere de M. Popescu, București, 1998  
Zugravu, N., *Geneza creștinismului popular al românilor*, București, 1997

#### **4. Civilizația „dacilor liberi”**

*Istoria Moldovei. Epoca preistorică și istorică (până în sec. V)*, Chișinău, 2011, p. 606-619  
Bichir, Gh., *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, București, 1984  
Dumitrașcu, S., *Dacia apuseană (Teritoriul dacilor liberi din vestul și nord-vestul României în vremea Daciei romane)*, Oradea, 1993  
Ioniță, I., *Din istoria și civilizația dacilor liberi. Dacii din spațiul est-carpatic în secolele II-IV e.n.*, Iași, 1982  
Opreanu, C. H., *Dacia romană și Barbaricum*, Timișoara, 1998  
Petolescu, C. C., *Dacia. Un mileniu de istorie*, București, 2010, p. 292-307

#### **5. Civilizația romano-bizantină**

Petolescu, C. C., *Dacia. Un mileniu de istorie*, București, 2010, p. 309-318  
Zahariade, M., *Moesia Secunda, Scythia și Notitia Dignitatum*, București, 1998  
Zugravu, N., *Geneza creștinismului popular al românilor*, București, 1997

#### **6. Civilizația Daciei postomane**

Bârzu, L., *Continuitatea creației materiale și spirituale a poporului român pe teritoriul fostei Dacii*, București, 1979  
Bârzu, L., Brezeanu, S., *Originea și continuitatea românilor. Arheologie și tradiție istorică*, București, 1991  
Bondoc, D., *The Roman Rule to the North of the Lower Danube during the Late Roman and Early Byzantine Period*, Cluj-Napoca, 2009  
Madgearu, A., *Rolul creștinismului în formarea poporului român*, București, 2001  
Madgearu, A., *Istoria militară a Daciei post-romane 275-376*, Târgoviște, 2008

- Idem, *Istoria militară a Daciei post-romane 376-614*, Târgoviște, 2010  
 Idem, *Istoria militară a Daciei post-romane 275-614*, Târgoviște, 2011  
 Petolescu, C. C., *Dacia. Un mileniu de istorie*, București, 2010, p. 346-361  
 Protase, D., *Autohtonii în Dacia, II, Dacia postromană până la slavi*, Cluj-Napoca, 2000  
 Stoiceascu, N., *O falsă problemă istorică – discontinuitatea poporului român pe teritoriul strămoșesc*, București, 1993  
 Zugravu, N., *Geneza creștinismului popular al românilor*, București, 1997

## 7. Civilizația „barbară”

- Istoria Moldovei. Epoca preistorică și istorică (până în sec. V)*, Chișinău, 2011, p. 556-614  
 Curta, F., *Apariția slavilor. Istorie și arheologie la Dunărea de Jos în veacurile VI-VII*, Târgoviște, 2006  
 Harhoiu, R., Gora, D., *Aurul migrațiilor. Das Gold der Völkerwanderungszeit*, București, 2000  
 Ioniță, I., *Din istoria și civilizația dacilor liberi. Dacii din spațiul est-carpatic în secolele II-IV e.n.*, Iași, 1982  
 Paliga, S., Teodor, E. S., *Lingvistica și arheologia slavilor timpurii. O altă vedere de la Dunărea de Jos*, Târgoviște, 2009  
 Petolescu, C. C., *Dacia. Un mileniu de istorie*, București, 2010, p. 318-346

## TEMATICA SEMINARIILOR

### I. Seminar introductiv: prezentarea problematicii seminarului, a izvoarelor și bibliografiei

### II. Grecii din Pontul Stâng: Raporturile politice greco-getice în epoca elenistică. Interpretări de texte

#### Bibliografie specială:

- Avram, A., *Pentru o fenomenologie a raporturilor dintre geți și greci*, în *Symposia Thracologica*, 7, 1989, p. 70-93
- Avram, A., Bounegru, O., *Mithridates al VI-lea Eupator și coasta de vest a Pontului Euxin. În jurul unui decret inedit de la Histria*, în *Pontica*, 30, 1997, p. 155-165
- Chamoux, F., *Civilizația elenistică, I*, traducere de E. Lazăr, București, 1985
- Doruțiu-Boilă, E., *Relațiile externe ale cetății Callatis în epoca elenistică*, în *SCIIVA*, 39/3, 1988, p. 243-249
- Mitrea, B., *Etape cronologice în relațiile Histriei cu geto-dacii pe baza monedelor*, în *Thraco-Dacica*, 5, 1984, p. 111-122

### III. Religia geților. Comentariu de text

#### Bibliografie specială:

- Herodot, *Istoriei*, 4, 93-96
- Dana, D., *Zalmoxis de la Herodot la Mircea Eliade. Istorie despre un zeu al pretextului*, prefață de Z. Petre, Iași, 2008
- Idem, *Introducere, în Izvoare privitoare la Zalmoxis și alte pasaje referitoare la religiile tracilor, geților și dacilor*, selecția textelor, introducere, text critic, traducere, note și indici de Dan Dana, Iași, 2011
- Petre, Z., *Practica nemuririi. O lectură critică a izvoarelor grecești referitoare la geți*, Iași, 2004

### IV. Izvoarele războaielor daco-romane: Columna lui Traian

#### Bibliografie specială:

- Antonescu, T., *Columna traiană studiată din punct de vedere arheologic, geografic și artistic*, I, Iași, 1910

- Cizek, E., *Epoca lui Traian. Împrejurări istorice și probleme ideologice*, București, 1980, p. 267-303
- Daicovicu, C., Daicovicu, H., *Columna lui Traian*, București, 1968
- Gramatopol, M., *Arta imperială a epocii lui Traian*, București, 1984

## V. Izvoarele războaielor daco-romane: Monumentul de la Adamclisi

### Bibliografie specială:

- Florescu, F. B., *Monumentul de la Adamclisi, Tropaeum Traiani*, București, 1961
- Gramatopol, M., *Arta imperială a epocii lui Traian*, București, 1984, p. 175-229
- Idem, *Arta romană în România*, București, 2000, p. 81-103
- Rădulescu, A., *Tropaeum Traiani. Monumentul și cetatea*, București, 1988
- Sâmpetru, M., *Tropaeum Traiani, II; Monumentele romane*, București, 1985

## VI. Părăsirea Daciei de către romani în lumina izvoarelor literare: context istoric, caracter, consecințe, istoriografie

### Bibliografie specială:

- Aricescu, A., *Despre o recentă interpretare a izvoarelor literare privind părăsirea Daciei*, în *SCIV*, 24/3, 1973, p. 485-493
- Bodor, A., *Emperor Aurelian and the Abandonment of Dacia*, în *Dacoromania*, 1, 1973, p. 29-40
- Cizek, E., *Les textes relatifs à l'évocation de la Dacie et leurs sources*, în *Latomus*, 45/1, 1986, p. 147-159
- Iliescu, V., *Părăsirea Daciei în lumina izvoarelor literare*, în *SCIV*, 22/3, 1971, p. 425-442
- Petolescu, C. C., *Izvoarele antice privind părăsirea Daciei*, în *Thraco-Dacica*, 5, 1984, 1-2, p. 188-192
- Ruscu, D., *L'abandon de la Dacie romaine dans les sources littéraires*, în *Acta Musei Napocensis*, 35/I, 1998, p. 235-254
- Idem, *Provincia Dacia în istoriografia antică*, Cluj-Napoca, 2003

## TEME OBLIGATORII PENTRU EXAMEN FORMATE **EXCLUSIV PE** BAZA BIBLIOGRAFIEI

1. Civilizația dacică: izvoare ale studierii civilizației geto-dacice; istoriografie românească și străină; religie; arhitectură; artă minoră; scriere; rituri și ritualuri funerare
2. Religia Daciei romane: izvoare ale studierii religiei Daciei romane; istoriografie; categorii de divinități și culte; sincretismul; *interpretatio Romana*; arhitectură sacră; rituri și ritualuri funerare
3. Continuitatea daco-romanilor în fosta provincie Dacia după retragerea aureliană (secolele III-IV): istoriografia problemei între știință și politică; argumente arheologice, numismatice, epigrafice etc.
4. Creștinismul pe teritoriul României în secolele III-VII:
  - 4.1. creștinismul la nord de Dunăre în secolele III-VII: izvoare, istoriografie, dovezi
  - 4.2. creștinismul din Dobrogea în secolele III-VII: izvoare, istoriografie, dovezi
5. Populații barbare pe teritoriul României în mileniul I:
  - 5.1. Goții
  - 5.2. Hunii
  - 5.3. Slavii